

namreč po hrihah nakopičili derv in germade zažgali. To je šlo tako berzo naprej in je bilo tako vse uredjeno, da se je hipoma po celi deželi doznalo, od kje da se bližajo Turki, al jih je veliko ali malo itd. Al to je kriva misel, — kresi so veliko stareji ko turške roparstva.

Koren besede „kresa“ je v glagolu „kresati“, „kresšem“ — in kresilo der Feuerstahl, kakor ime boga „Peruna“ v „perim“, „pereti“, „pereč ogenj“ kadar je koža človekova rudeča in ga peče. Odtod tudi znana prešičja bolezen „pereč ogenj“.

Opmniti še moram pri ti priložnosti, da tukaj, kadar se od svetnikov govori, se ne reče, na priliko, „o svetem Petru“, „o svetem Jurji“ bom to ali uno storil, ampak „o Petrovi“, „o Jurjevi“, „o Miholji“, „o Martini“ itd. — Duhovo sem zato izpustil, ker ni nič posebnega o tem prazniku.

S temi versticami sem častitim bravcom imenitniše praznike celega leta pri Bistričanih naznanil.

Med mitiskimi osebami so tukaj najbolj znane sledeče: 1. Okodlak. Od okodlaka pripovedujejo stare basni, da pride ponoči in spijočemu človeku kri spiše. — 2. Kurant, Bog pijancov. O njem se dosti pripoveduje; neko pravlico sem že v „Novicah“ razglasil. Pravijo tudi, da ga niso hotli v nebesa uzeti; on pa je bil pameten; vergel je berž svoj plajš za vrata rekoč: „Kdo mi če kaj, zdaj sem na svojem.“ Pravijo tudi, da je Kure v mescu in da zmeraj meh poteže kovački. — 4. Rojenice ali Vile, velike bele žene, ki človeku v vseh stvareh pomagajo. — 5. Mora *) težka debela žena, ki se človeku z vso močjo na persi usede in ga tako dolgo tlači, dokler ga ne umori. —

Žegnanje cerkva imenujejo tukaj „opasilo“. Marsikter bravec si bo mislil: od kod to ime opasilo? Razjasniti mu tedaj hočem.

Pravil mi je stari mož, da še dobro pomni, ko so cerkev na ta dan s konopom, kakor človeka, ki mu je god, opasali. Zato je še navada, da rečejo, kadar gredó komu god voščit, „gremo ga vezat“.

Pri mertvih imajo tu ravno take navade, kakor po drugih krajih Krajskega. Ko zvejo, da je v ti ali v kaki drugi hiši kdo umrl, pridejo zvečer sorodniki (žlahta) in bivši prijatli mertvega. Sedé za panjem se razgovarjajo in za povečerek kroži večkrat hleb fermentovega **) kruha in bokal vina. Ko se je že noč nagnila in zvezde so zahajati jele, gré vsak na svoj dom počivat.

Drugi dan sprejmijo vsa rodbina in prijatli mertvega v hladno zemljico. Posebno ženske cvilijo brez mére. Ko so ga pokopali, se vernejo vsi in gredó v kako kerčmo si spirat žalost s Kurantovim sadom. Osmi dan so vsi h kosilu povabljeni ter praznujejo „osmino“. —

Pustimo zdaj mertve in pogledjmo kako oni slovenski jezik govore. Bistričani kakor se oni edino imenujejo, imajo dosti čerk ali pismenk, katerih njih sosedje ne poznajo in še težko izgovarjajo, kakor: horvaški *ć*, skoraj v vseh besedah kjer imamo mi *ć*, n. p. peć. — *h* izgovarjajo skozi nos — *u* izgovarjajo kakor *ü*, pa ne v vseh besedah, n. p. düh, klobük. — *o* večkrat kakor *u*, n. p. Bug = Bog, rug = rog. Še dokaj malih razločkov imajo v svojem jeziku, katerih drugi Krajci, če so ravno samo pol ure od tukaj rojeni, izgovoriti ne morejo.

S tem sklenem ta svoj sostavek in obljubim častitim bravcom, da jih bom še bolj soznanil z narodnimi pesmami in s pripovedkami, kakor sem že enkrat rekel, ako mi Bog ljubo zdravje dá, da bom mogel o letošnjih šolskih praznikih, ki pa se v Reki mesec kasneje, kakor drugod začnejo potovati po svoji domovini. Spotoma pozdravljam vse svoje nekdanje ljubljanske součence in jim želim, da bi šolske pra-

znike veselo preživeli. Prosim jih pa tudi, naj bi nabirali pripovedke in pesmi po deželi. Draga domovina naša ima dosti lepega; če se pa to berzo ne zapiše, bi se utegnilo pozabiti. Z Bogom! —

Janez Bilc, Bistričan,
učence 6. gimn. šole.

Ozir po Istri.

Razvaline na iztočni strani Učke.

Med Plominom in Kozljakom je neki precej visok in na zapadni strani zavolj strašne stermine neprehodljiv grič, najjužnejši ogranek gore Učke, na katerem se vidi pod samim verhom nekoliko zidovja in obokov okolo neke šupline; pastirji pravijo, da je od ondot skoz vèrh prodor (tunnel) na izhodno stran brega. Nekoliko niže od onega prodora, eno uro nad Beršecom, je vèrh imenovan Gradac, kjer se še nekoliko starega zida najde.

Male pol ure od Lovrana na jug iz ceste Medvejah, kjer se potok izpod Učke po Lovranski Dragi v morje izteka, se vidi na desni strani tega potoka neka visoka sterma pečina, in v njej vhod v velike podzemeljske jame, v katerih se najdejo znamenja dela človeških rok. Te jame se imenujejo Oporica, in Lovranci pripovedujejo, da so se onde v davnih časih ljudje pred vojsko poskrivali. Dobre pol ure od te Oporice na sever, in debelo uro nad Lovranom je verh s podertinami, ki se imenuje Knjez grad. V vse te kraje prihajajo bližnji in daljni zaklade kopat.

J. V.

Novičar iz avstrijskih krajev.

Iz loške doline. 1. aug. D—n. Res veselo mora biti za vsacega prijatla šolstva in vsacega rodoljuba, ako bere in sliši, kako da po Krajskem šolstvo napreduje, kateri le koliko razume, kaj dobrega so šole, in kaj da so za omiko ljudstva, za požlahnjenje serca in za izbistrenje uma. Povsod zavoljo tega šolstva širijo, ga zboljšujejo, nove šole napravljajo in dozdanji slabi stan nekterih učnikov zboljšujejo. To je pravo!

Radostno prebiraje gosp. Praprotnikov popis „Ljudsko šolstvo na Krajskem“, sem najdel male fare s šolo, srednje fare z dvema učnikoma. Toliko bolj me je žalilo, da Ložka velika fara, ktera šteje blizo 5000 duš, kjer je čez 300 za šolo ugodnih otrok, ima le eno sobo za šolo in le enega učenika. So sicer šolarji tako razdeljeni, da jih kakih 80 zjutraj, drugih 80 pa popoldne v šolo hodi, ali kje so pa ostali drugi, ki ravno tudi potrebujejo šolskega podučnja in olíke za človeštvo potrebne? Kaj pa nedeljska šola? Žalostno povem, kar sem iz ust tukajšnjega učitelja sam slišal, da dokler so nedeljski učenci in učenke skupaj v šolo hodili, jih je še nekaj prišlo, potem pa ko so bili razdeljeni, da so fantje posebej in dekleta posebej v odločenem času smeli v šolo hoditi, so skoraj vsi iz šole ostali. Taki razvadi v okom pritji, bi se pač morale ojstre strune napeti! Kaj da je vzrok slabega stanú šolstva pri nas in kako ga zboljšati, ne bom govoril, saj vedó gospodje, katerim je šolstvo izročeno, to sami, kaj je storiti, čeravno je včasih sila težko; jez le toliko rečem sploh, da dobra šola mora imeti prvič dobrega učenika; učenik mora v vseh rečeh svetilo biti šolskim otrokom; spoštovan mora biti od otrok in od staršev. — Dalje morajo stariši učnike podperati, da so skerbni zato, kar se v šoli učijo, da z učnikom vred hvalijo in grajajo, kaznujeje in obdarujejo svoje otroke po zasluženji. Bodi Bogu milo! da marveč so stariši zoperniki učnikov in šolstva, in da tako podirajo kar se v šoli zida! Nam pa je treba še enega učenika, ker samo eden ne more toliko učencov in učenk v redu imeti in jih ne more s popolnim vspehom učiti. Ali bi ne bilo prav, ako bi gospod beneficiat tudi v šoli učili, in da bi se jim letna plača zboljšala, ker imajo zdaj pač pičle dohodke? Zraven tega so duhovni najboljši vodniki šol, ker je navadno vsa njih

*) Koren tí besedi je ravno umoriti (latinske Parcae). Pis.

**) Pri nas se koroza sploh „fermenta“ (polaskem fermentone) imenuje. Pis.

skerb v dobro keršanske izrejo otrok obernjena. Dalje nam je treba večjega šolskega poslopja. Kaj pomaga zdaj otroke v šolo morati, če je pa šolska soba premalo prostorna in otroci nimajo kje biti!

Od šv. Trojice pri Slatini na Štaj. 31. jul. — Suša je pri nas tako velika, da nam še v štirnah vode zmanjkuje; turšica se suši, otave ne bo na hribih nič, na ravninah pa malo, repe in ajdine sejati nemoremo, ker je preterdo za orati. Čeriček že veselo poje, ker se nadja dobrega vinca, pa malo ga bo, ker se štrigla. Jabelk, hrušk in orehov bo dosti, pšenica je lepa, pa ni je veliko, ker je bila redka.

Janez Šurman, žup.

Iz Impolce 2. avg. J. K. Pri nas se je vkljub velike suše ozmine, razun reži, ki je pod velikim snegom pognila, obilno našelo, merve smo le malo, otave pa sploh nič ne bomo dobili, ker je od velike vročine vse vsahnilo. Za ajdo smo težko orali, in vsejana ni shajala. Vse po hladnem dežji hrepeni, kar začne 23. julija proti eni uri se oblačiti, in v veselje cele okolice deževati, — ali žali Bog! dež se v nekih trenutkih v debelo točo s hudim nalivom premeni, — razorane njive odere, proso, ajdo, koruzo, oves, deteljo, krompir in grojzdja polno tersje po vinogradih hudo poklesti. Vlekla se je uima od Impolce čez Studenec, Zauratce, Roviše, Planino, St. Duh naprej proti Raki do Kerke.

Iz Ljubljane. Včeraj smo vidili pri našem akademskem malarji gosp. Stroj-u ravno dodelano podobo svetlega našega kneza in škofa gg. Antona Alojzja Wolfa tako izverstno v obrazu zadeto, da ne more bolja biti, in v vsem drugem tako krasno doveršeno, da to najnovejše delo našega domačega mojstra radi očitno pohvalimo. Premilostljivi Gospod sedé, v škofovski opravi in ovenčani z vsemi slavnimi rédi, na stolu; podoba je tedaj v veliki razmeri izpeljana. Ker je gosp. Stroj tako prijazen, da rad vsakemu to svoje delo pokaže in ker mu bo še posebno ljubo, ako jih veliko pride ogledat podobo ljubljene našega kneza, ktera bo še kakih 14 dní pri njem ostala, bodo to novico gotovo tudi mnogi gospodje po deželi radostni slišali. — Nekdaj so na Dunaji in okoli Dunaja bivajoči Krajnci navado imeli, da so praznik svojih domačih cerkvenih patronov vsako leto na določeni dan slovesno obhajali. Leta 1705 so naprosili takrat slovečega cesarskega pridigarja patra Abrahama a Santa Clara, da jim je pri ti priložnosti (30. avgusta) pridigoval. In res jim je napravil v nemškem jeziku pridigo, ktera jim je, ker opisuje tudi slavo krajnske dežele, tako dopadla, da so jo na Dunaji natisniti dali. Naslov njeni se veli: „Narrabo mirabilia tua. Ich will deine Wunder erzehlen. Psalm 70.“ in natisnjena je pod napisom: „Redliche Red' für die krainerrische Nation.“ Gimnazijalni prof. gosp. Al. Egger je to pri nas le malo znano pridigo bral v enem letošnjih zborov ljublj. zgodovinskega društva in jo v posebnih bukvicah natisniti dal tudi za prodaj. Kar se bo skupilo, je določil gosp. profesor zakladu, kteri je namenjen v podporo ubozim učencem v ljublj. gimnaz. šolah. Nadjamo se, da pridiga še sama po sebi, zraven tega pa tudi blagi namen bota privabila obilo kupcov knjižici, ktera se v bukvarnici Kleinmajerjevi in Bambergovi dobiva po 12 kraje.

Novičar iz raznih krajev.

Ker se je poslednji čas zavolj davka, ki se ima naložiti na belo péso, iz ktere domače fabrike napravljajo cukar, že veliko govorilo od teh fabrik, naj povémo, da takih fabrik je v našem cesarstvu sedaj ravno 100, namreč na Marskem in Šlezkem 41, na Českem 34, na Ogerskem in Erdeljskem 18, v Galiciji 4, v doljni Avstriji 2, v zgornji pa ena. Nadjati pa se je, da bo takih fabrik čedalje več in da se bo v ta namen čedalje več bele pése pridelovalo, ako se bo le fabrikam domačega pridelka polajšalo njih stanje. — Nekteri

časnikarji so začeli govoriti od bremen, ki se imajo naložiti časnikom našega cesarstva, kakor od štampeljna na vsak list in da razglase in oznanila bojo smeli samo vladni časniki donašati. Nadjamo se, da vse to je le prazna govornica. — Maršal Radecki se je 30. dan p. m. že precej dober preselil v Milan; pred odhodom iz Verone je podaril siromašnim napravam 1200 lir. — 27. dan p. m. je svetli nadvojvoda Maks v Bruselji poroko obhajal s princesnjo Karolino, hčerjo kralja belgiškega. — V tem, ko po toliko krajih zatiruje vročina in suša vse, terpijo mraz po nekterih krajih našega cesarstva; tako je v Borszegu (toplicah na Erdeljskem) skozi 4 tedne neprenehoma deževalo in 20. julija je bila slana; po Českem razsaja večkrat toča; na Nemškem je 27. dan p. m. po nekterih krajih potres bil. — Iz Indije se še nič gotovega ne vé, kako gré Angležem. — 4. dan t. m. je poslala angleška vlada 6 milijonov gold. srebra v Kino in Indije. — Francozke mu poslancu v Carigradu je došel od njegove vlade ukaz, naj zedinjen s poslanci pruske, rusovske in sardinske vlade terja od turške vlade, da zaverže volitve v Moldavi in odstavi kajmakama Bogorides-a; ako tega sultan ne stori, naj zapusti poslanec Carigrad. — Vsa pozornost Francozov je obernjena sedaj na porotno sodbo, ktera se bo začela v Parizu naprej (6. dan t. m.) zoper tiste vjete 3 Talijane (Tibaldi, Bartolotti in Grilli), ki so obdolženi zakletbe zoper življenje Napoleonovo, pozneje pa zoper Mazzini-ta, Ledru-Rollina, Masarentia in Campanella, kteri prosti živijo v Londonu. — Cesar Napoleon je prišel 29. dan p. m. iz toplic nazaj v Pariz. — Tudi car rusovski Aleksander se je 28. dan p. m. iz Berolina vernil v Petrograd domú. — Po želji kneza črnogorskega je vlada avstrijska velela bivšemu predsedniku starašinstva črnogorskega Juriju Petrovič-u, da se ima za stanovitno v Zadar preseliti, in ž njim tudi njegov unuk Krsto Masanov. — Po stari gerdi navadi — pišejo „Praž. Nov.“ — veržejo mesarji v Vlahobrezji vsako leto na sv. Jakoba dan z ondašnjega turna živega kozliča, kterege z godbo peljejo do cerkve. V čast Vlahobrežanom moram povedati — piše dopisnik — da le malo gledavcov, razun neumnih otrok, je prišlo gledat to neusmiljeno mučenje uboge živine, nad katerem sv. Jakob gotovo nobenega dopadajenja ne more imeti.

Žalosten starček.

Kaj, starček! žali te tako,
Da britke solze točiš,
Da svojo sivo si bradó,
In blede lica močiš?

Verstnike štejem svoje vse
Lahko na ene perste;
Vsi drugi so pomerli že,
Ki bli so moje verste.

Kaj, starček! žali te tako,
Da britke solze točiš,
Da svojo sivo si bradó,
In blede lica močiš?

Ko tuj samotno še živim,
Zaveržen od mladosti;
Preveč se ji na svetu zdim,
In starec vès priprosti.

Kaj, starček! žali te tako,
Da britke solze točiš,
Da svojo sivo si bradó,
In blede lica močiš?

Saj vès, kako se mi godí,
Kdor je vsem na poti;
Pri metli za-nj prostora ni,
Ne za pečkom v koti.

Kaj, starček! žali te tako,
Da britke solze točiš,
Da svojo sivo si bradó,
In blede lica močiš?

Oči me že zapašajo;
Sem gluh in slab, okoren,
Noge mi kaj ne služijo;
Tako sem vès uboren.

Kaj, starček! žali te tako,
Da britke solze točiš,
Da svojo sivo si bradó,
In blede lica močiš?

Skerbí me; duša in telo
Se imate ločiti;
Kaj tamkaj na pravici bo,
Ne vémo mi soditi.

Kaj, starček! žali te tako,
Da britke solze točiš,
Da svojo sivo si bradó,
In blede lica močiš?

Oh starček! to zastonj ne bo,
Kar moraš tù prestati;
Od sveta li jemlješ slovo,
Se v bolji kraj podati!